

**Права людини та проблеми організації
і функціонування публічної адміністрації
в умовах становлення громадянського
суспільства в Україні**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
21–22 квітня 2017 р.**

**Запорізька міська
Громадська організація
«ІСТИНА»**

Запоріжжя

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ГАРАНТ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

НЕБЕСЬКА М. С. кандидат юридичних наук, доцент
кафедри теорії та історії держави і права

Одеський державний університет внутрішніх справ м. Одеса, Україна

Ключові слова: право, права і свободи людини, недоторканість, держава, європейська інтеграція, Європейський Союз, Конституція України.

Key words: law, rights and freedoms, integrity, state, European integration, the European Union, the Constitution of Ukraine.

Одним із пріоритетних напрямів реформування системи судочинства України в сучасних умовах є гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами справедливості правосуддя. З цієї точки зору визначальним для теорії та практики правозастосування є право на справедливий судовий розгляд як одне з основоположних прав людини в демократичній державі.

Європейський суд є незалежним міжнародним судом, заснованим державами - учасницями Конвенції для контролю за дотриманням цими державами прав і свобод, гарантованих Конвенцією та Протоколами до неї.

Держави — учасниці Конвенції взяли на себе зобов'язання забезпечити кожному хто перебуває під їхньою юрисдикцією права і свободи. І в тому випадку, якщо на території держави-учасниці мало місце порушення прав чи свобод будь-якої особи, проголошених Конвенцією та Протоколами до неї, це держава визнається порушником. Дана держава зобов'язана усунути саме порушення і причини, що призвели до можливості такого порушення [1, с. 372].

Важливим є те, що скарги на порушення прав і свобод, спрямовані проти держави-відповідача, звернені до її державних органів, які в процесі своєї діяльності не змогли виключити можливість порушення прав і свобод конкретної особи чи групи осіб. Суд не приймає до розгляду скарги, спрямовані проти приватних осіб або організацій.

Таким чином, в Європейському суді розглядається найбільш важливе питання, чи дійсно органами законодавчої, виконавчої чи судової влади держави-відповідача створена ситуація, при якій мало місце порушення прав. Суд розглядає подані скарги, з метою встановлення, чи дійсно державними органами держави-відповідача були допущені порушення.

За підсумками розгляду скарг Європейський суд виносить рішення, в яких робить висновок про те, чи мало місце порушення. У разі встановлення факту такого порушення Суд може присудити державі-відповідачу виплатити потерпілій особі матеріальні та нематеріальні збитки, а також відшкодувати судові витрати [2, с. 138].

З урахуванням вищезазначеного Європейський суд з прав людини не може:

- скасувати або змінити рішення, винесене органом судової влади держави-відповідача;
- давати прямі вказівки законодавчим органам держави-відповідача;
- контролювати або іншим чином втручатися в судову чи адміністративну практику держав-відповідачів;
- давати органам держави-відповідача розпорядження про вжиття заходів, що мають правові наслідки, або покладати на них будь-які обов'язки.

Внаслідок цього Європейський суд не має права скасувати винесене судове рішення і направити справу на новий розгляд або переглянути його по суті.

Європейський суд уповноважений вказати на факти порушення прав, гарантованих Конвенцією та Протоколами до неї, які були допущені судовими органами держави-відповідача при розгляді справ. Діяльність органів влади може відповідати національному законодавству, проте держава-відповідач може бути визнана порушником Конвенції або Протоколів до неї, так як Суд оцінює її діяльність з позиції міжнародного права.

При цьому держава-відповідач, визнана порушником, в разі несвоєчасного виконання обов'язку щодо перерахування заявнику сум справедливої компенсації буде зобов'язана ще й виплатити відсотки. Але треба зазначити, що справедлива компенсація не є покаранням держави-відповідача, визнаного по-про призначення справедливої сатисфакції можуть складатися з численних факторів. Так само як моральну шкоду, шкоду, яку заявнику завдано в результаті порушення його прав, а також компенсаційні витрати, які поніс громадянин під час подачі скарги (не тільки в Європейський суд, а й всередині своєї країни) [3, с. 48].

Проаналізувавши судову практику Європейського суду можна констатувати, що наведені дані в підсумковому звіті Європейського суду за 2015 рік показують позитивну тенденцію: загальна кількість нерозглянутих скарг помітно знижується.

Так, станом на 31 грудня 2015 року на розгляді в Європейському суді перебувало загалом 64 850 справ проти держав-сторін Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (станом на кінець 2014 року

- 69 900), з них 13 850 справ — проти України, що складає 21,4% від загальної кількості справ (станом на кінець 2014 року - 19,5%).

Станом на 31 грудня 2015 року Україна займала перше місце за кількістю справ, які перебувають на розгляді в Європейському суді.

У 2015 році Європейський суд надіслав Уряду України 8 863 справи проти України з пропозицією надати зауваження Уряду України. З них 8 143 справи стосуються невиконання або тривалого виконання рішень національних судів і належать до групи справ за «пілотним» рішенням Європейського суду «Юрій Миколайович Іванов проти України».

У 2015 році Уряд України надіслав до Європейського суду позицію щодо 2 456 справ проти України, 2 108 з яких входять до вищезазначеної групи справ «Юрій Миколайович Іванов проти України». Крім цього, протягом року Урядом України було надіслано 30 односторонніх декларацій та 103 пропозиції щодо дружнього врегулювання у інших категоріях справ.

Окремо варто зазначити, що у 2015 році Уряд України подав 1 міждержавну заяву «Україна проти Росії IV».

У 2015 році Європейським судом було розглянуто 83 справи проти України. За результатами розгляду справ Європейський суд постановив:

□ 51 рішення щодо суті скарг, з них у 16 рішеннях Європейським судом було встановлено відсутність ознак одного чи декількох стверджуваних заявниками порушень та/або визнано відповідні скарги заявників частково неприйнятними;

□ 12 рішень щодо дружнього врегулювання у справах, що об'єднують 522 заяви;

□ 5 рішень про схвалення умов односторонніх декларацій Уряду у справах, що об'єднують 638 заяв; □ 22 ухвали про неприйнятність скарг заявників або про вилучення заяви з реєстру справ.

Всі дані отримані з офіційного звіту Європейського суду з прав людини за 2015 рік [4].

Підводячи підсумки, слід зазначити, що Україна протягом кількох років займає одне з перших місць серед країн - учасниць Європейської конвенції з кількістю порушень самого основоположного права людини - права на життя. Основною причиною подачі скарги до Європейського суду є проблема ефективного розслідування злочинів на національному рівні. Проведений вище аналіз діяльності Європейського суду з прав людини дозволяє виявити деякі напрямки, за якими потрібне прийняття рішень щодо застосування заходів загального характеру.

В рамках євроінтеграційних процесів Україні необхідно вдосконалювати законодавство, в сфері прав людини спираючись на європейський досвід. З метою гармонізації українських і європейських стандартів в цій галузі Україні необхідно продовжувати впровадження європейського досвіду проведення правових реформ для підвищення захищеності прав особистості з урахуванням специфіки національної правової системи. **Список літератури:**

1. Коруц У. Теоретичні аспекти регулювання права особи на справедливий судовий розгляд у національному праві та практиці Європейського суду з прав людини / У. Коруц// Право і суспільство. - 2013.- №6-2,- Є. 371— 375.
2. Яковенко А. В. Європейська практика розгляду справ Європейського суду з прав людини щодо невиконання судових рішень в Україні [Текст]/ А. В. Яковенко // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. - 2016. - Вип. 3.-С. 137-139.
3. Яковенко А. В. Деякі питання щодо позиції Європейського суду з прав людини з питань невиконання рішень національних судів [Текст] / А. В. Яковенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2016. - Вип. 38(2). - Є. 47-50.
4. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2015 році [Електронний ресурс]. - <http://old.minjust.gov.ua/9329>.